

Homero „Odisėja“– neįkainojamas grožinės literatūros lobis

Literatūra yra tautos gyvenimo atspindys. Literatūra vienaip ar kitaip veikia tautos gyvenimą, norint suprasti antikinę literatūrą, reikia pažinti ir suprasti ją sukūrusių tautų – senovės graikų ir senovės romėnų gyvenimą.

Seniausi rašytiniai graikų literatūros paminklai išliko iš VIII a. prieš m. e., o seniausi rašytiniai romėnų literatūros paminklai – iš III a. prieš m. e. V m. e. a. žlugus Vakarų Romos imperijai, baigėsi ir antikinės romėnų literatūros epocha, po kurios įsiviešpatavo Bizantijos literatūra. Tad antikinės literatūros epocha, apimanti didžiulį laiko tarpą nuo pirmųjų rašytinių paminklų pasirodymo ligi vidurinių amžių literatūros, truko apie 1200 metų.

Seniausi graikų literatūros paminklai yra Homero poemos „Iliada“ ir „Odisėja“. Tačiau jau vien tai, jog šiuose didžiuliuose kūriniuose žymu sudėtinga raida ir nusistojusi poetinė technika, verčia manyti, kad yra egzistavusi gana gausi ikihomerinė kūryba, be kurios negalėtų atsirasti ir Homero poemos. Užuominų apie šią ikihomerinę kūrybą yra ir Homero poemose. Poemose vaizduojami tik kurie-ne-kurie Trojos mitologijos momentai, iš kurių galima numanyti buvus ir kitų poemų, kur, turėjo būti aprašytos ir kitos šios mitologijos dalys. Būta ne tik epinio žanro poemų, bet ir lyrinių, lyrinių-epinių ir draminių kūrinių, kurie nėra išlikę ligi mūsų laikų, bet apie kuriuos galima spręsti iš vėlesnių atpasakojimų ir nuorodų antikinėje literatūroje. Čia, kaip ir bet kurioje kitoje tautosakoje, buvo įvairių darbo, vestuvinių, laidotuvių ir kitų dainų. Liko žinomi žymūs dainiai ir dainų kūrėjai – Orfėjas, Linas, Musajas, Eumolpas ir kiti, kurių vardai buvo minimi per visą antikos laikotarpį. Tos gausios meninės kūrybos visuma šių laikų tyrinėtojai yra žuvusi. Liko tik poemos „Iliada“ ir „Odisėja“, atstovaujančios jau vėlesniam laikotarpiui, būtent vergovinės visuomenės išvakarėms, bet savo šaknimis siekiančios tūkstantmetę bendruomeninės-gimininės formacijos laikų kūrybą.

Homero poemos sukurtos pirmojo tūkstantmečio prieš mūsų erą pirmajame trečdalyje toje senovės Graikijos srityje, kuri vadinama Jonija. Šias poemas tikriausiai sukūrė daugelis asmenų, bet iš meninio poemų vientisumo galima spręsti buvus kažkokį mums nežinomą vieną autorių, kuris visu antikos laikotarpiu ir vėlesnėje kultūroje buvo laikomas aklu ir išmintingu dainiumi Homeru.

I Homero „Odisėja“ grožinės literatūros neįkainojamas lobis

Kiekviena civilizacija stengiasi atkurti savo praeitį, ieško savo ištakų, kad geriau suprastų savo istoriją. Mūsų kultūros formavimuisi greta baltų palikimo, kurį šiandien liudija archeologinės iškasenos, lietuviškos pasakos, mitai, padavimai ir tradicinės apeigos, didžiausią įtaką turėjo antika ir su krikščionybe atėjusi judėjų kultūra. Šiame darbe aptarsiu vieną antikos palikimo dalį – senovės graikų kultūrą bei literatūrą, ir vieną svarbiausių jo kūrinių „Odisėją“.

Žemyninė Graikijos dalis, Kreta ir Egėjo jūros salos yra sudėtingas pasaulis, kuriame viena po kitos keitėsi Europos kultūros.

Pagal legendinį Kretos karaliaus vardą vadinama Minojo kultūra (3000 – 1450 m. per. Kr.) yra pirmoji labai aukšta Europos kultūra. Kretiečiai, iš pradžių garsėję kaip kviečių, miežių, vynuogių ir alyvuogių augintojai, vėliau tapo sumaniais jūrų plaukiotojais, prekiaujančiais visoje Egėjo jūroje iki Mažosios Azijos ir Egipto. Apie 2000 m. per. Kr. ima rasti miestų, kuriuose, kaip Knose, statomi didžiuliai prabangūs rūmai, beje, neturintys jokių įtvirtinimų. Tačiau prašmatni ir įmantri Minojo kultūra apie 1450 m. per. Kr. staiga dingsta, tikriausiai sunaikinta augančios Mikėnų kultūros, o galbūt ugnikalninės kilmės stipraus žemės drebėjimo.

II tūkst. per. Kr. po Aziją ir Europą pasklinda indoeuropiečių tautos, atsikėlusios iš Vidurinės Azijos, tarp jų germanų, slavų, baltų, graikų ir romėnų protėviai. Apsigyvenusieji Graikijoje yra vadinami jonėjais, istorikai jiems davė bendrą helėnų vardą. Romėnai vėliau juos pavadino graikais. Achajai įsikuria Peloponese, stato miestus. Vienas iš jų yra Mikėnai. Penketą amžių, nuo 1600 iki 1100 m. per. Kr., Egėjo jūroje viešpatuoja Mikėnų, arba achajų, kultūra. Achajai, iš pradžių

žemdirbiai ir gyvulių augintojai, vėliau tampa jūreiviais ir karaliais. Turtieji gyvena saugiuose rūmuose- tvirtovėse, o jų galybė remiasi jūrų ir laivynu, grėsmingu ir efektyviu tiek karo, tiek prekybos požiūriu.

Mikėnai tai puikiausias pavyzdys, kaip tvarkėsi karingasis pasaulis, buvo pastatytos pilys su didžiulėmis gynybos sienomis, gerai organizuota, visuomet pasirengusi gynybai valdžios sistema, turinti ištisą kelių ir tiltų tinklą. Taigi Achajai pamažu įsiviešpatauja visame Egėjo jūros pasaulyje, sužlugdo Minojo, arba Kretos, kultūrą, sugriauna Trojos miestą Mažojoje Azijoje po apgulties, kuri, pasak legendos, trukusi dešimt metų.

Mikėnų kultūra apie 1100 m. per. Kr. pasidavė aukštesnei dorėnų civilizacijai, mat dorėnai prieš bronzinius achajų ginklus panaudoja geležinius.

Mikėnų rūmų pasaulį, kuris išnyksta 11000 m. per. Kr., ir graikų miestų pasaulį, kuris atsiranda IX a. per. Kr. pabaigoje, skiria mažiausiai trys dešimtmečiai. Mikėnų pasaulis jau Homero laikais atrodė esąs herojiškas didybės amžius. Vieninteliai rašytiniai dokumentai, kurie pasakoja apie tą dar blogai pažįstamą pasaulį, yra "Odisėja". Ši poema susidarė iš žodžių perteikiamų pasakojimų apie įvykius ir žygdarbius, kurie plito iš kartos į kartą miestuose ir kaimeliuose galbūt jau Mikėnų kultūros laikais. Homeras, kaip sako legendos, buvo aklas poetas, kilęs iš Vidurinės Azijos graikų kolonijų. Galbūt Homero iš viso nėra buvę, o po jo vardu slepiasi keletas nežinomų, skirtingais laikais gyvenusių autorių.

Baltijos pajūrio gintaro paplitimo istorija leidžia manyti, kad mūsų protėviai baltai yra palikę ryšius su senosiomis graikų civilizacijomis. Homero "Odisėjoje" pasakojama, kad Penelopė nešiojo gintaro ir aukso vėrinį "kaip saulę". Daug gintaro atrasta Mikėnų kultūros kapuose Graikijoje. Karoliai dažniausiai būdavo suploto rutuliuko formos su pergręžtomis skylutėmis siūlui įverti. Savita cheminė šio gintaro sudėtis patvirtina, kad jis atvežtas iš Baltijos jūros pakrančių. Intensyvi prekyba su Mikėnų kultūra tęsėsi daugiau nei 400 metų.

II "Odisėja" – epas

2. 1. Turinys

Trojai žlugus likę gyvi graikų herojai, įveikę karo pavojus ir jūros vargus, grįžo į namus. Tačiau Odisėjo kelionė į gimtinę užtruko, jis patiria gausybę nuotykių ir tik po dešimties ilgų metų klajonių pasiekia Itakę. Odisėjas ilgisi tėvynės ir savo žmonos Penelopės, bet ji savo oloje prievarta laiko nimfa Klipsė, trokšdama padaryti savo vyru. Visi dievai, išskyrus Poseidoną, gailisi didvyrio ir siunčia į Odisėjo namus deivę Atėnę, kuri padrąsina Odisėjo sūnų Telemachą ir ragina jį vykti ieškoti žinių apie dingusį tėvą. Tuo metu Odisėjo namai pilni jaunikių. Jie peršasi Penelopei, puotauja ir švaisto šeimininko turtą, laukdami, kol ji sutiks ištekti. Dvidešimt metų ištikimoji Penelopė apgaudinėja jaunikius dieną ausdama, o naktį ardydama nepabaigiamą audinį.

Dzeusui paliepus Klipsė išleidžia Odisėją į namus, bet Poseidas sutrukdo kelionę, ir Odisėjas patenka į fajakų karaliaus rūmus. Čia Odisėjas pasisako savo vardą ir pasakoja savo nuotykius: kaip susitiko su kiklopais, su žmogėdromis laistrigonais, su lotofagais, kurių maisto paragavęs keliautojas nebenori grįžti į tėvynę, kaip plaukė audringos jūromis, kaip išvengė sirenų pagundų ir Skilos bei Charibdės pavojų, kaip pateko pas burtininkę Kirę ir aštuonerius metus gyveno pas nimfą Kalipsę, kaip nusileido į požemio karalystę sužinoti savo likimą. Mirusios motinos vėlė jam papasakojo apie jo ištikimą žmoną ir jau išaugusį šaunų sūnų. Pagaliau tik nimfos Kalipsės globojamas jis atvyksta į Alkinojo rūmus, baigia pasakojimą Odisėjas.

Draugiškieji fajakai sukrovė Odisėjui dovanas ir perkėlė jį į Itakę. Deivė Atėnė pamokė Odisėją, kaip elgtis, ir įspėjo, kad grįžęs į tėvynę, būtų atsargus. Pirmiausia Odisėjas aplanko kiauiliaganį Eumają, po to susitinka su sūnumi ir pasisako, kas esąs. Jie aptaria planą, kaip išlaikyti paslaptį jo atvykimą, ir ruošiasi nubausti rūmuose įsitačiusius jaunikius. Elgeta apsimetusį Odisėją plaudama jam kojas atpažįsta auklė. Kitą dieną jaunikiai išžudomi, Odisėjas atskleidžia namiškiams savo paslaptį.

2. 2. Struktūra

“Odisėjos” pasakojime galiam išskirti tirs dalis, tris kelionės, kurios išdėstytos viena po kitos. Pirmoji dalis galėtų būti pavadinta “Telemachija”. Pagrindinis jos veikėjas yra Odisėjo sūnus Telemachas. Jis vyksta iš Itakės į Silosą ir Spartą ieškoti žinių apie savo tėvą, vieną dalyką jis tikrai žino – tėvas yra gyvas.

Antroji dalis (VI – XII giesmė) tradiciškai vadinama “Odisėjas pas fajakus”. Čia matome Odisėją, išmestą į fajakų karalystės krantą ir vaišingai priimtą karaliaus Alkinojo rūmuose. Odisėjas pasakoja savo nuotykius.

Trečioji dalis (XIII – XXIV giesmė) - “Odisėjo grįžimas ir kerštas”. Joje pasakojama, kaip Odisėjas neatpažintas atvyksta į Itakę ir su grįžusiu sūnumi bei kiauliaganiu Eumaju išžudo besipriešinančius jo žmonai Penelopei jaunikius.

Šios trys kūrinio dalys verčia svarstyti “Odisėjos” kompozicijos problemas: kiek tos problemos yra atskiros, kiek tarpusavyje susijusios. Atrodo, kad tai apgalvotai sudėliotų ir su pagrindinio veikėjo – Odisėjo – figūra tiesiogiai susijusių pasakojimo epizodų grandinė. Pavyzdžiui, Odisėjas nori grįžti į Itakę, jo ieškoti išvyksta Telemachas, jie abudu beveik tuo pačiu metu sugrįžta į tėvynę, ir finalinėse scenose jau veikia kartu. Įdomiai Homeras grupuoja ir vidinės dalies epizodus: apie Odisėjos keliones sužinome iš paties pasakojimo, tai leidžia nuotykius pateikti labai glaustai, nenukrypstant į šalį. Tad “Odisėjos” pasakojimas sudarytas iš dviejų laiko planų: poemos veiksmo laiko, apie kurį pasakoja poemos veikėjas. Ši vieno pasakojimo įkomponavimo į kitą pasakojimą forma bus plačiai naudojama vėlesnių laikų literatūroje.

2. 3. Poetas ir jo giesmė

Pagal tradiciją manoma, kad Homeras pats buvo aoidas tai yra giesmių atlikėjas, poetas.

“Odisėjoje” aprašyti aoidai leidžia suprasti, kokį vaidmenį aoidas atlieka visuomenėje, kokiomis aplinkybėmis yra giedamos giesmės ir kaip jų klausomasi.

“Odisėjoje” minimi du aoidai: Femijas, Itakės aoidas, išmaldavęs Odisėjo atleidimo šiam žudant jaunikius (“Pats tu ramybės vėliau neturėsi [...] / Dainių užmušęs, kuris gieda žmonėms ir dievams nemirtingiems“, XXII, 345 – 346) ir Demodokas, fajakų aoidas, apie kurį taip pasakojama:

„...Pakvieskite ir Demodoką, / Dievišką dainių, jam dievas leido žmones mirtingus / Džiuginti giesme ir jiems, ką liepia širdis, padainuoti“ (VIII, 43 – 45). Beje, ar tai atsitiktinumas, kad Demodokas, kaip ir Homeras, yra aklas. Ne veltui antikiniai padavimai įžiūri jame Homero autoportretą.

Kiekvieni karališki rūmai turi aoidą, kurį šaukllys iškilmingai kviečia svarbių įvykių proga: atvykus svečiui, per šventes ir susirinkimus. Pritardamas sau kanklėmis ji turi giedoti pageidaujamas epinių ar mitologinių pasakojimų vietas. “Odisėjoje” Demodokas, visai kaip pats Homeras, pasakoja apie grįžimą iš Trojos, apie Odisėjo ir Achilo ginčą, be to jis pasakoja ir medinio arklio, kuris pražudė trojėnus, istoriją. Skambant kanklių garsams būdavo ir šokama.

Aoido vis dėlto nereikėtų laikyti paprastu dainiumi, juo buvo tikima, jo klausoma šventai nusiteikęs, kadangi manoma, kad jo giesmės įkvėptos mūzų ar net paties poezijos ir muzikos dievo Apolono. Aoidas laikomas savotišku tarpininku tarp dievų ir žmonių. Alkinojo rūmuose atliekamos giesmės minimi įvykiai bei giedojimo gražumas priverčia Odisėją pravirkti, kai šis klausosi pasakojimo apie savo kovas ir klajones. Šis epizodas rodo, kaip svarbūs įvykiai, didvyrių poelgiai ir patirti nuotyčiai buvo perkeliama į giesmes ir todėl amžiams išliko žmonių atmintyje. Aoido atliekamos giesmės turi net maginį poveikį: jos pakeri klausytojus, sujungia žmonių bendruomenę, priartina praeities įvykius prie tos dienos, kai yra pasakojama.

2. 4. “Odisėjas” pagrindinis poemos personažas

Iš pradžių apie Odisėją sužinome iš Trojos karo aprašymų „Iliadoje“, o antrajame Homero kūrinyje jis tampa pagrindiniu personažu. Čia jis neatskiriamas nuo savo globėjos Atėnės, kurios pats prašo

užtarimo, arba kuri, pasirodydama vienu ar kitu pavidalu, pataria Odisėjui ar jį padrašina. Visas „Odisėjos“ pasakojimas skirtas šiam veikėjui, kiti personažai tiesiogiai ar netiesiogiai yra su juo susiję.

Telemachas, apsilankęs pas Nestorą ir Menelają, sužino, kad jie Trojoje kasdien susitikdavo su Odisėju. Pasakojimai apie Odisėjo klajones ir nuotykius parodo jį jau kitokioje aplinkoje – tarp kiklopų, burtininkų, dieviško grožio jaunų merginų. Ši besikeičianti aplinka atskleidžia įvairiapusį Odisėjo paveikslą.

Homerą nevienareikšmiškai apibūdina Odisėja, todėl savo charakteriu šis kartais primena gerokia vėliau atsirasiančių romanų veikėjus. Pirmiausia jis yra drąsus ir išradingas, jis sugalvoja klastingą planą, kaip palaužti Trojos pasipriešinimą panaudojant didžiulį medinį arklį arba apgauti kiklopą Polifemą ir išeiti iš jo saugomo urvo. Bet šį gudrumą dažnai diktuoja atsargumas: Odisėjas nuolatos slepia, kas esąs. Siekdamas, kad juo patiktų, jis išgalvoja įvairias istorijas graudindamas arba tyrinėdamas pašnekovą. Jis pasakoja išgalvotus dalykus savo kiauliaganiui Eumajui, savo tėvui Laertui, deivei Atėnei, su kuria susitinka atvykęs į Itakę.

Odisėjas yra labai narsus, stiprus ir kovoje užsigrūdinęs didvyris, bet jis ir labai rūstus, šiandieniniu požiūriu, jis be gailesčio išžudo jaunikius grįžęs į Itakę, labai žiauriai nubaudžia nepaklusnius tarnus ir tarnaites.

Odisėjas – pasakojimo meistras, jo pasakojimas, Alkinojo žodžiais tariant, yra vertas aido vardo. Odisėjas nuolatos vadinamas gudriu, jis protingas ir klastingas, bet pirmiausiai labai apdairus. Šiuos bruožus išugdė jo klajonės ir kovų patirtis. Odisėjas išmoko prisitaikyti prie situacijų, išlikti gyvas, bet kartu jis niekada neatsisakė savo pagrindinio tikslo – grįžti į gimtąją Itakę. Odisėjo ištvermingumas ir ryžtas kelionėje, patiriant saldžiausius gundymus ir mirtinus grąsinimus, yra tapęs sugrįžimo į tėvynę simboliu. Tačiau Odisėjo kelionės, klaidžiojimai jūromis kartu yra kitokių žmonių bei jų gyvensenos pažinimo būdas, žmogiškojo smalsumo, žinių troškimo tenkinimas.

III pasakojimo savitumas

Du epinio pasakojimo tipai: homeriškais ir biblinis. Europos kultūros ištakose yra dviejų tipų didelės apimties epiniai pasakojimai: IX ar VIII a. per Kr. užrašytos Homero poemos Iliada ir Odisėja, kuriose pasakojama apie XII a. per Kr. vykusį Trojos karą, ir Biblijos seniausia dalis Penkiaknygė, pasakojanti įvykius nuo pasaulio sukūrimo iki pranašo Mozės mirties, pirmosios šio teksto versijos užrašytos apie XII a. pr. Kr.

Šie du pasakojimo tipai atstovauja dviem Europos kultūros pagrindą sudarančioms savarankiškomis kultūroms: antikei ir judėjiškai. Žodis „antika“ reiškia graikų ir romėnų pasaulį nuo Mikėnų kultūros laikų iki Vakarų Romos imperijos žlugimo. Antikinė kultūra garsėja savo rašytiniais paminklais, architektūriniais statiniais, skulptūra, tapyba, mozaika ir kt. Antikos mąstytojai suformavo pagrindinius Europos kultūros, meno bei literatūros principus, pasiūlė daugelį iki šių dienų vartojamų sąvokų. Judėjiškoji kultūra ir religija tapo pagrindu krikščionybei atsirasti. Krikščioniškoji religija Romoje oficialiai pripažinta 313 metais, pamažu krikščioniškas požiūris į žmogų ir jį supantį pasaulį paplito visoje Europoje, paveikė mokslą, meną, literatūrą. Daugelyje sričių krikščioniškoji kultūra jungėsi su antike, rėmėsi pastarosios patyrimu.

3. 1. Homeriškais pasakojimas

Vienas svarbiausių pasaulio bruožų yra reginys, čia viskas turi būti matoma. Antikiniame herojiniame epe, Homero kūrinuose, įvykių aprašymas yra tikslus, nuoseklus, net dramatiškiausiose vietose pasakojama neskubant, su detalėmis. Jei koks daiktas ar veikėjas minimas kad ir karščiausio mūšio aprašyme, vis vien smulkiai pasakojama, kaip tas daiktas atrodo, kas jį padarė arba iš kur kilęs mūšyje dalyvaujantis herojus, kaip jis atvyko į Trojos karą.

Aiškūs, regimas pavidalas suteikiamas ne tik pasakojamiems įvykiams, bet ir herojų mintims, jų

dvasinei būsenai: nieko čia nelieta paslėpta, neišreikšta žodžiais. Net ir susijaudinimo akimirka Homero herojai išlieja žodžiais savo sielos pasaulį, o ko jie patys nepasako, priduria pasakotojas. Daug baisių dalykų vyksta Homero poemose, bet nieko nevyksta tyloje, kiklopas Polifemas kalbasi su Odisėju, Odisėjas kalbasi su jaunikiais prieš pradėdamas juos žudyti, daug kalbasi prieš dvikovą ir po dvikovos Hektoras su Achilu, ir nėra tokių pasisakymų, kur baimė ar pyktis sujauktų herojų mintis.

3. 2. Biblinis pasakojimas

Pasakojimas vyksta be jokių nuklydimų ar intarpų, dėstoma trumpais sakiniiais, negalima nė įsivaizduoti, kad čia būtų aprašomi apyvokos daiktai, vietovė, per kurią tenka keliauti, kad būtų pasakojama, kaip įsigyti arba kaip pagaminti minimi daiktai, paprasčiausiai jie tik paminimi: tarnai, asilai, malkos ir peilis, ir nieko daugiau. Visi daiktai reikalingi tikslui, kurį nurodė Dievas, pasiekti. Nieko nepasakoma apie Izaoką, jokių jo portreto detalių. Pagrindinis pasakojimo tikslas – pavaizduoti baisųjį išbandymą, kurį Dievas skyrė Abraomui. Homeras neleidžia skaitytojui susikoncentruoti prie tą akimirka vykstančio dramatiško įvykio, jis neleidžia įsivyrtauti slogiai konflikto įtampai. Epizode, vaizduojančiame, kaip Abraomas ruošiasi aukoti sūnų, visas panyra į slogią įtampą. Tai sukausto, pavergia skaitytoją, verčia susikoncentruoti prie vieno dalyko. Jei palyginsime veikėjų pasisakymus, tai matysime, kad bibliniai veikėjai nė nemano, kaip Homero kūrinuose, išsipasakoti viską, ką jaučia ar galvoja. Biblinių veikėjų žodžiai nurodo tai, kas numanoma, bet kas iki galo taip ir nepaaiškėja. Dievas pasako savo nurodymą, bet neaiškina jo priežasčių ir tikslų. Pokalbis tarp Abraomo ir Isaoko einant į aukojimo vietą pertraukia skausmingą tylėjimą, bet po jo tyla tampa dar slogesnė. Sūnus nedrąsiai paklausia apie auką deginimui, tėvas jam atsako mįslinga fraze, ir „juodu tat drauge ėjo toliau...“ Viskas lieka neišsakyta.

3. 3. Žmogaus vaizdavimas

Aiškiai matomas pavidalas suteikiamas ne tik pasakojamiems įvykiams, bet ir herojų mintims, jų dvasinei būsenai, - nieko čia negali likti paslėpta, neišreikšta žodžiais. Net ir susijaudinimo akimirka Homero kūrinių herojai žodžiais išsako savo sielos pasaulį, o ko jie patys nepasako, priduria pasakotojas. Daug baisių dalykų vyksta Homero poemose, bet nieko nevyksta tyloje. Homero aprašytas žmogus palyginti paprastas, visas priklauso nuo to, į kokią situaciją didvyrių įstumia likimas ar dievų valia. Tarp kovų ir aistrų siautulio, tarp nuotykių ir pavojų pasakojama apie medžiokles ir puotas, rūmus ir piemenų trobeles, kasdieninius darbus, taigi herojų stebime pačiame gyvenimo tirštume, ir matome, kaip jis naudojasi ir mėgaujasi savo dabartimi, pilnakrauju gyvenimu. Tai Homero personažų aukščiausias siekis. Kadangi Homero didvyrių likimai yra dievų nulemti, vidinis jų pasaulis nėra sudrumstas, komplikotas, kiekvieną rytą jie pabunda su tokia savijauta, tarsi šiandien būtų pirmoji jų gyvenimo diena. Jų audringi, bet paprasti jausmai tuojau pat įsiveržia į paviršių ir yra kokiu nors būdu išliejami: skausmas ir liūdesys – ašaromis, kurių visai nesigėdima, pyktis – nežabotu žiaurumu keršijant.

Nors veikėjų aprašymai yra gana detalūs, bet labai savotiški – tai nėra portretai šiandienine to žodžio prasme su išryškintais veido bruožais. Kalbant apie vieno ar kito personažo išvaizdą paprastai minimi tipiniai bruožai: garbanos, aukštas ūgis, stiprios kojos. Daug aiškiau ir konkrečiau aprašoma veikėjų apranga, ir ginklai. Bet drabužis ir ginklai ne tiek kuria išorinį herojaus portretą, kiek pabrėžia socialines ir moralines jo savybes – kilmingumą, narsą, ir taip toliau.

Apie Achilą, Odisėją plačiai rašoma, juos minint nuolat kartojami juos apibūdinantys epitetai, jų jausmai aiškiai išreiškiami veiksmais ir žodžiais. Bet šių personažų charakteriai nesivysto, visas jų gyvenime aiškiai apibrėžta, patvirtinta. Homero personažai nuolatos vaizduojami to paties amžiaus: ir Nestoras, ir Agamemnonas, ir Achilas. Nematyti net Odisėjo – paties sudėtingiausio herojaus charakterio raidos, nors per ilgą ir gausų įvykių laiką tarpą jis, šiandieniniu supratimu, turėjo

pasikeisti.

Ties, kalbama apie tai, kad išaugo Telemachas, šiek tiek pasakojama apie Odisėjo jaunystę, bet Penelopė per dvidešimt metų liko tokia pati kaip buvusi. Fizinė Odisėjo senatvė savotiškai nuslepia, nes deivė Atėnė, kuri nuolat kišasi š veiksmo eigą, paverčia jį tai seniu, tai jaunuoliu, priklausomai nuo situacijos. O apie kokius nors vidinius pasikeitimus negali būti nė kalbos, Odisėjas vis toks pats, koks buvo prieš dvidešimt metų, kai paliko Itakės salą. Šį amžinai vienodą atrodymą įtvirtina ir nuolat patvirtina minintieji epitetai.

Išvados

Graikams Homero poemos buvo jų politinio, kultūrinio, religinio, šeimos ir visų kitų gyvenimo sričių veidrodis, enciklopedija, juo labiau, kad graikai savo šventųjų knygų, kaip ir indai, persai, žydai neturėjo. Iš Homero nuo VI a. vaikai mokėsi skaityti ir žavėtis senolių didžiadvasiškumu. Poemos nulėmė ir tolesnę graikų literatūros raidą. Jomis žavėdamiesi, daugybė aoidų sudėjo naujas poemą, lyg jų tęsinius ar priedus, ar visai naujo turinio veikalus. Dėl to Homerą graikai vadino poezijos tėvu.

Homero garsas iškeliavo ir už Graikijos sienų. Pirmieji romėnai sumanė sukurti romėniškas „Iliadą“ ir „Odisėją“. Renesanso laikais paskelbiamas Homero kūrinys, ir nuo to laiko jo vardas ligi šiol garsus ir garbingas. Klasicisme, o ypač pseudoklasicizme, laikais tautos stengėsi sukurti savas poemą Homero pavyzdžiu. Homeras virto tobulu nurodymu, kokia turi būti herojinė poema: žmonės, įvykiai, stilius. Pamėgdžiojo net smulkmenas: graikų poemų paveikslu visi pradėdavo žodeliu – giedu.

Nenustojo poemos literatūrinės vertės ir mūsų laikais. Ne tiek jomis sekama, kiek apskritai gėrimasi jų grožiu. Jose poezijos forma išreikštą pamatome dalelę savęs: būtent, žmonės tų pačių gyvenimo vargų kankinamus karo, tautų ir šeimų nesantaikos, tais pačiais jausmais gyvenančius pavydu, kerštu, meile, ištikimybe.

Ne veltui kai norima aprašyti žmogaus troškimą grįžti į tėvynę, prisimenamos Odisėjo klajonės, kai kalbama apie žmonos ištikimybę, minima Penelopė.